

дарынды, қабілетті, жан-жақты жетілген адамдарды қажет етеді. Сондықтан да еліміздің білім берудегі ұлттық жүйесі өте қарқынды өзгерістер сатысында тұр. Бүгінгі таңдағы негізгі мақсат - ұлттық құндылықты әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті, өзіндік жеке көзқарасы қалыптасқан тұлға тәрбиелеу. Ұлттық құндылықты әлемдік деңгейде көрсетуге қазақ халқының мәдениеті, тарихы қолөнерінің ерекшелігін ескеру маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдымасы, Астана, 2004 ж.
2. Қасиманов С. (1995), Қазақ халқының қолөнері, Алматы. Қазақстан Республикасы
3. Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы, 28.01.2011 жыл

Латын графикасына көшкен елдер тәжірибесінің кейбір мәселелері

Балғожа Айгүл

Ғылыми жетекшісі: PhD, доцент А.З. Жуманова
Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Латын әліпбиіне көшу ұлтымыз үшін жасалған маңызды қадамдардың бірі деп санаймын. Осы тарихқа көз жүгіртетін болсақ, бірінші тұғыры байлық жер, екіншісі тіл, үшіншісі мемлекет тарихы болу керектігі айқындалады.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың мақаласында: Біріншіден, қазақ тілін біртіндеп латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын бастауымыз керек. Тәуелсіз алғаннан бері мұқият дайындалдық деп айтқан еді. Латын әліпбиінің негізінде жасалған жазу үлгісі 1929 жылдан 1940 дейін, қолданылып кейін криллицаға ауыстырылды. 1940 жылғы 13 қарашада қазақ жазуын латындырылған әліпбиден орыс графикасы негізіндегі жаңа әліпбиге көшіру туралы заң қабылданды.

Біз 2025 жылдан бастап әліпбиімізді латын қарпіне, латын әліпбиіне көшіруге кірісуіміз керек. Бұл яғни ұлт болып шешуге тиісті принцип мәселе. Біздің болашағамыз үшін ағылшын тілі мен интернет тілін игеруіне, ең бастасы қазақ тілін жаңғыртуға жағдай туғызады. Дем латын әліпбиіне де көшудің қажеттілігін атап өтті.

Біздің қазіргі крилл әліпбиіндегі қазақ тіліміз Қазақстан республикасының мемлекеттік тілі сонымен қатар Ресей, Өзбекстан, Қытай, Моңғолия және т. б. елдерде тұратын қазақтардың ана тілі. Қазақ жазуы бірнеше рет өзгеріске ұшырады жазу тарихында қазақ тілінің әліпби жүйесі бірнеше тарихи кезеңдерді басынан өткізіп, ұлттық әліпби деңгейіне жеткен. Көршілес Ресей, Түркменстан және Өзбекстан елдерін бірыңғай мекендеген қазақ жұрты пайдаланылды, сонымен бірге басқа ыдыраған КСРО республикаларында пайдаланылды. Мысалы айта кететін болсақ, Қазақ тілі үшін әр кезеңдерде және әр аймақтарда келесі жүйелер Қазақстан Республикасында кирилл жазуы негізінде, ресми түрде Қазақстанның бүкіл жерінде және Моңғолияда пайдаланылған. Сонымен қатар, Түркия Германия АҚШ т.б батыс елдерде қазақ диаспорасы әртүрлі қалыпты латын жазуын пайдаланылады. Өз сөзіме Ахмет Байтұрсынұлы айтып кеткендей, Ұлттың сақталуына да, жоғалуы да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы тіл деген. Латын әліпбиі әлемде кең қолданылады.

Бүгінгі күнге дейін Тіл саласының білікті мамандары латын қарпіне негізделген қазақ әліпбиінің жобаларын жасауда қызу талқылауда ойларын да айта бөлісті. Айта кетсек, солардың бірі Әлімхан Жүніспектің пікірі: Латын әліпбиіне көшудің қиыншылығы қазіргі біздің қолданып жүрген әліпбиіміз қазақтың төл әліпбиі емес, орыс тілімен араласып кеткені, бізге өзге тілден енген дыбыстар араласып кетсе онда кедергілер туындайтынын, латын әліпбиіне төл дыбыстарымызды баптап, соның аясында көшуін және жазуына тек әліпби ауыстыру ғана емес, түбегейлі реформа керек екенін, ол реформа үш дыбыс, әліпбиі және емле ережені бәрдей қамтиды деп айтты.

Әрине, ұлт үшін маңызды өзекті мәселелердің оңды шешілуіне қосып отырған кәсіби білікті мамандардың пікірлері ескеріліп, латын қарпіндегі қазақ әліпбиін жасалу жолдарына қатысты өрбісе және басқа жоғарыда аталған елдердің тәжірбиесіне қарап салыстыра отырып, жасалса жақсы. Қазіргі уақытта ұялы телефонда жарнамалар, хабарламалар латын әліпбиімен жазылуда. Сонымен қатар, интернет желісіндегі латын әліпбиіне аударатын транскрипция орнатылған, бірақ орыс графикасында ғана жасалған, болашақта қазақ графикасында жасалады деген ойдамыз.

Латын әліпбиіне көшуде осындай бастапқы жұмыстар атқарылып отыр. Латын әліпбиіне көшу ұлтымыздың санасын бұғаудан бостады, түркі және жаһандық әлемімен ықпалдасуға, қазақ халқы ертеден қолданған әліпбиімізге қайта оралып, ұлттық санамыздың қайта жаңғыруына жол ашады демекпін. Осы әліпбиді түсіндіріп, комиссия тарапынан кестеге сәйкес жұмыстармен нақтыланып көзделіп жасалапы жатыр.

Міндеттерді жүзеге асыру үшін төрт арнайы жұмыс тобын құру туралы шешім қабылданып біз хабардармыз.

Біріншісі орфографикалық орфоэпия ережелерін дайындау үшін, оқыту әдістемсін жасау;

Екіншісі әдістемелік мұнда латын графикасының негізінде қазақ тілінің терминологиялық базасын жүйелеу үшін;

Үшіншісі терминжасам латын графикасының негізінде қазақ тілінің терминологиялық базасын жүйелеу үшін;

Төртіншісі сараптамалық техникалық латын графикалық талаптарына сәйкес келтіру үшін екенін де білеміз. Қазақ тілі латын әліпбиін латын графикасына көшіру жөніндегі жаңа әліпбиді енгізудің кезеңдері нақтыланып, әр кезеннің мақсаттары белгіленетіні анық. Менің түсінігім бойынша, латын әліпбиі тілдегі артық дыбыстардан арылып, қазақ әліпбиінің табиғи ерекшеліктерін сақтауға мүмкіндік береді. Латын әліпбиі болашақ ұрпақтың ақпараттық технологияларды еркін қолданып, әлемдік білім кеңестігіне шығуына бәсекеге қабілетті бола алуына жол ашады.

Қорыта келгенде, халықаралық байланыс әліпбиіне көшу бұл жаһандық тіларалық стандарттарға жақындау, ұлттық сана сезімді нығайтуға ықпал ететін әлемдік тіл кеңестігіне бірігу жолындағы қадам. Бұл қазіргі заманғы технологиялық ортаға ену үшін жаңа жағдайлар жасап, елдің білімі беру саласын дамытудың жаңа айналымын туғызады. Бұдан шығатын қорытынды қазақ әліпбиінің латын графикасына көшіруді ұзақ мерзімді стратегиялық тұрғыдан дәлелденген мәселе.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. ЕЛБАСЫ Н. НАЗАРБАЕВ: «БІЗ ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУДІ БАСТАЙМЫЗ» // <https://qamshy.kz/article/22147-elbasy-nnazarbaev-biz-latyn-alipbiine-koshudi-bastaymyz>

2. Латын әліпбиіне көшу – нағыз халықтық ұйғарым // <https://egemen.kz/article/160820-latyn-alipbiine-koshu-%E2%80%93-naghyz-khalyqtyq-uygharym>

Некоторые традиции в культуре польского этноса

Бродинский С.С.

Научный руководитель: ст.преподаватель Ельжанова Е.Т.

Кокшетауский университет имени Абая Мырзахметова

Польская диаспора известна в Казахстане более полутора столетий. Ее формирование связано в первую очередь со ссылкой поляков после подавления национально-освободительных восстаний XIX в. (в основном, восстаний 1830—1831, 1863—1864 гг.), масштабной депортацией поляков 1936 и 1939 гг. Наряду с вынужденной миграцией имели место экономическая и иные виды миграции [1, с. 6].